

Hozzászólás Jablanczy Sándor „A biológiai követelmények érvényesítése az erdőgazdasági munkák tervezésében” című tanulmányához

SALI EMIL

Jablanczy Sándor egyetemi docens tanulmánya céljával minden haladó gondolkodású erdőgazdasági dolgozónak egyet kell értenie. Ugyanez a helyzet a tanulmányban levő okfejtések zömével is. Néhány kérdést azonban — véleményem szerint — más megvilágításban is meg kell nézni. Olyan kérdések ezek, amelyekről sokszor, de mégsem elégszer esik szó, tehát nem hibázunk akkor, ha újra foglalkozunk velük.

Jól hangzik az, hogy »az erdőgazdálkodás már régen magán viseli a tervszerűségre való törekvés jeleit«. A kijelentést az támasztja alá, hogy a multban is voltak erdőgazdasági üzemtervek, amelyek rövidebb-hosszabb időre megszabták a leglényegesebb erdőgazdálkodási teendőket.

Nézzük meg ezt a kérdést közelebből.

Az erdőgazdálkodásban kapitalista viszonyok mellett ugyanannyi tervszerűség található — és nem több —, mint bármelyik más kapitalista üzemben. A kapitalista viszonyok közti termeléshez is kellett terv, mert a maximális profit biztosítása nem nélkülözhetette a »bizonyos fokú« előrelátást. A kapitalisták minden egyes termelő üzemen belül a munka tervszerűen folyt, a piacon azonban teljes anarchia uralkodott. Az erdőgazdálkodást ugyanez jellemezte. Az erdőgazdasági üzemtervek az egyes erdőbirtokokon belüli munkába vittek *némi* tervszerűséget. Ezen túl azonban az erdőgazdasági üzemterv, mint termelési terv, nem hatott.

Hogy az erdőgazdálkodás mai terve mit jelent, abból elegendő két szempontot megemlíteni. Az egyik az, hogy *ma az erdőgazdaságnak olyan átfogó tervei vannak, amelyek lényegében az egész ország erdőterületét egységesen érintik*, a másik pedig az, hogy *az erdőgazdálkodás terve elválaszthatatlanul szerves része az egész népgazdaság tervének*.

Mindebből pedig az következik, hogy 10—20 évre előre készült üzemtervek ellenére sem volt az erdőgazdálkodás kiváltságos helyzetben tervszerűség szempontjából; *a tervgazdálkodás fogalmának pedig az ilyen értelmű tervszerűséggel együtt való említése téves következtetésekre adhat alkalmat*.

Ami egy másik kérdést illet, hogy az erdőgazdasági üzemtervek »olyan távlati tervek voltak, melyek elvileg a gazdálkodás folytonosságát szolgálták«, célszerű megemlítenünk azt, hogy »elvileg« hordozták magukban az erdőgazdasági üzemtervek azt a célt is, hogy a legnagyobb pénzbeli jövedelmet biztosítsa az erdőgazdálkodás az erdőtulajdonos részére. Magukban az üzemtervekben a két elv szépen megfér egymás mellett, sőt támogatták is egymást. *A valóságban azonban egyik elv, mégpedig a legnagyobb pénzbeli jövedelem elve legyőzte a »tartamosság« (»folytonosság«) elvét, és az erdőtulajdonosok kizsarolták az erdőgazdaság két fő termelési eszközét, a talajt és az élőfa-készletet*. A kapitalista erdőgazdálkodás káros hatása nemcsak ma, hanem még több esztendőn keresztül érezhető lesz, s ennek oka az, hogy az újratermelési folyamat meglehetősen hosszú.

»Hogy a kapitalista erdőgazdálkodás csak a fahasználattal törődött«, és »ezt az arató tevékenységet tartották termelésnek«, az teljes összhangban van a kapitalizmusnak *Sztálin* elvtárs által megfogalmazott alaptörvényével. A fahasználatnak elsőleges jelentőséget tulajdonítottak az erdőgazdasági üzemtervek, és ez abban is megnyilvánult, hogy az ú. n. hozadékszabályozás, a fahasználatok mennyiségi mértékének szabályozása, az üzemterv leglényegesebb része volt. A hozadék mértékétől függött az erdőbirtokos évi pénzbeli jövedelme. Ezért kellett a hozadékszabályozás különböző módszerei közül az erdőbirtokos parancsának megfelelően megválasztani azt, amelyik az adott viszonyok mellett a legnagyobb hozadék előírásának lehetőségét biztosította.

A tervszerűséggel kapcsolatban foglalkozni kell a szerzőnek azzal a megállapításával, hogy »kisebb üzemet vezetni, kisebb létesítményeket felépíteni terv nélkül is lehetséges.« Ezt a megállapítást ebben az alakjában teljesen kétségbe kell vonnom. A tanulmányban említett »út- és vasútvonalak« sem terv nélkül épültek. Igaz azonban az, hogy ezeknek az út- és vasútvonalaknak a megépítése során nem álltak rendelkezésre olyan termvűveletek, amelyek a műszaki és adminisztratív követelményeket kielégítették volna. A *terv* szó azonban sokkal tágabb fogalmat fed, semhogy csak rajzok, leírások, költségvetések tömegére érthetnénk. Úgy vélem, a szerző elsősorban azt akarta kifejezésre juttatni, hogy a dokumentált tervek milyen lényegesek, és mivel az erdőművelés terén számos igen lényeges körülmény kidolgozatlan, így a tervezés metodikájával, külső megjelenési alakjával való foglalkozás nagyon is elsőrendű feladat.

Alá kell támasztani a szerzőnek azt a megállapítását, hogy az erdőművelési tervek általában fahasználati terv formájában jelentek meg. Nézzük azonban meg azt, van-e ebben olyan veszély, amely *elvi*ekben gátolná ma az erdőművelés teljes szabadságát a biológiai elvek tekintetében. Az erdőművelés munkaterületének tervei közül a fahasználati terv külső alakját csak azok ölthetik fel, amelyek egyes fáknek vagy faállományoknak az eltávolítását célozzák. Végeredményében tehát a fahasználat munkájával hajtják végre ilyen esetekben az erdőművelési tervet. Az erdőművelőnek *nemcsak jogában áll, hanem egyenesen kötelessége* kivenni a maga részét a fák vagy faállományok kijelölésének munkájából. Éppen az erdőművelésnek és a fahasználatnak a kérdései sok esetben még elméleti alapon sem választhatók el egymástól, az üzemi munkák során pedig a kettő számos esetben térben és időben is együtt jelentkezik. Valóban előfordul azonban az az eset, hogy a fahasználatnak pl. a módja ellentétben áll az erdőművelési szempontokkal. De ezek a hibák azt jelentik, hogy egyes helyeken a szolgálati utasításokat, rendelkezéseket nem hajtják végre.

Bár Jablanczy Sándor néhány helyen csak céloz a fatermési táblákra és azok használhatóságára, itt bővebben kell ezzel foglalkoznom.

Kétségbe sem vonható az, hogy a fatermési táblák sablonosak. Ezt okozza már az az egyetlen körülmény is, hogy a fatermési táblákat jóval kevesebb próbaterület alapján készítették, mint amennyire a gyakorlat — persze természetes módon — azokat alkalmazza. Egyszerűbben: a fatermési táblák alkalmazása során a készítésükhöz felhasznált próbaállományok adatait általánosítjuk hasonló faállományokra. Ez részben az oka annak, hogy egy-egy erdőrézshöz nézve a fatermési tábla nem ad pontos adatot, ill. a hiba mértéke elérheti a $\pm 20\%$ -ot is, teljesen helyes alkalmazás esetén is.

Meg kell azonban vizsgálnunk azt, hogy ma a fatermési táblákat mire használjuk, és a kívánt célnak megfelelnek-e?

A fatermési táblákat tömeges méretekben egyedül az erdőrendezés alkalmazza, mégpedig az állomány fatömegének és folyónövedékének meghatározására. Az erdőrendezés tudatában van annak, hogy egy-egy faállomány esetében a valóságtól való eltérés a $\pm 20\%$ -ot is elérheti. Az eddig értékelt eredmények azonban azt bizonyítják, hogy több faállomány esetén a hibák kiegyenlítődés folytán csökkennek. Tehát a fatermési táblák erre a célra megfelelnek és alkalmazásuk, pl. a próbateres fatömegmérési eljárásokhoz viszonyítva közel 100-szoros munkaerőmegtakarítást jelent.

Hiba volna azonban az, ha a ma rendelkezésünkre álló fatermési táblák adatait, pl. a törzsszámot, ráerőszakolnánk az egyes állományokra. Ma még nem tartunk a rendelkezésre álló fatermési tábláinkkal ezen a fokon. Érdemes azonban megemlíteni azt, hogy a faállományszerkezetani vizsgálatok eddig eléggé az erdőrendezés, illetve erdőbecslés körében folytak. És érdemes volna az erdőművelésnek is behatóbban foglalkoznia ezzel a témával, mert sok körülményt lehetne a mainál jóval biztosabb számszerű alapra is hozni, mint ahogy ma látjuk. *Morozov* jól ismert tanulmányorozata ezen a téren is igen hasznos útmutató.

Célszerű még megemlíteni a fatermési táblák után azt, hogy pl. a fatömegtáblák az egyes fákra legalább annyi bizonytalanságot hordanak magukban, sőt jóval többet, mint a fatermési táblák egy-egy meghatározott faállományra. És ez a bizonytalanság nem is küszöbölhető ki, de szükség sincs ezeknek a kiejtésére. S ami az általánosítást illeti, ha egy-egy próbaterület adatait kiterjesztjük a próbaterületnél nagyobb területre, már általánosítást végzünk. A próbaterületeknek szemrevételezése alapján való kiválasztása pedig egy-egy esetet véve, nagy bizonytalansággal jár az adatoknak szélesebb körben való alkalmazása során, akár erdőrendezésről, akár erdőbecslésről, akár erdőművelésről van szó.

Végül még kitérek arra a kérdésre, hogy az erdőgazdálkodásban az erdőművelés munkája-e a legfontosabb? Hogy igen fontos munkaterület és színvonalát éppen ezért állandóan emelni kell, az köztudomású. De melyik munkaterület az, ahol a fejlesztés elhanyagolható? Leszögezhető az, hogy a bővített szocialista újratermelésnek az erdőgazdaságban való megvalósítása elsősorban az erdőművelés jó munkáján múlik. Nem befejezett azonban az erdőgazdasági termelés pl. a fahasználat nélkül. *A fahasználat tehát éppen úgy elengedhetetlenül szükséges, mint az erdőművelés. Mindkét, sőt valamennyi erdőgazdasági munkaterület egy-egy eszköz ahhoz, hogy az erdőgazdaság megfelelően rendelkezésnek, tehát hogy az erdőgazdaság meglegyen a maga helyét a népgazdaságban.*

Valamennyi munkaterületen fokoznunk kell a munkák tervszerűségét, mind a távlati, mind az ötéves, mind az éves tervek tekintetében. Jabláczy Sándor a magyar erdőművelők számára még jórészt újszerű témához nyúlt. Érdeklődéssel várjuk, hogy a megkezdett úton milyen eredményeket fog elérni.